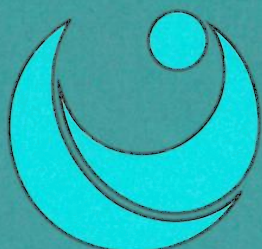

oppdragsmelding

Rolf Langvatn

NINA

NORSK INSTITUTT FOR NATURFORSKNING

Skogsfugl på Tjeldbergodden

Rolf Langvatn

Langvatn, R. 1993. Skogsfugl på Tjeldberg-
odden. NINA Oppdragsmelding 244:1-12.

Oppdragsgiver:
Statoil

ISSN 0802-4103
ISBN 82-426-0418-3

Forvaltningsområde:
Arealbruk - terrestrisk

Management area:
Area planning

Copyright © NINA
Norsk institutt for naturforskning
Oppdragsmeldingen kan siteres fritt med
kildehengivelse

Redaksjon:
Rolf Langvatn, Jorunn Pettersen

Opplag: 100

Kontaktadresse:
NINA
Tungasletta 2
N-7005 Trondheim
Tlf.: 73 58 05 00

Referat

Langvatn, R. 1993. Skogsfugl på Tjeldbergodden. – NINA Oppdragsmelding 244: 1–12.

På oppdrag for Statoil har NINA gjennomført en begrenset registrering av skogsfugl på Tjeldbergodden, nord og vest for Fv. 360 på Nordlandet i Aure kommune, Møre og Romsdal. Registreringene skulle være delgrunnlag for å vurdere effekter som industriutbyggingen kunne ha på dyrelivet i området.

Vegetasjonen i området er karrig, og bare mindre arealer kan betraktes som skogsfuglbiotoper. Særlig er selve utbyggingsområdet lite egnet som leveområde for skogsfugl.

Visuelle og akustiske registreringsmetoder ble benyttet, men ingen skogsfugl ble observert. Dette også til tross for god terrengdekning og bruk av veltrente fuglehunder. Tre orrfugl ble registrert ved tilfeldige anledninger.

Det konkluderes med at området er relativt dårlig som skogsfuglbiotop, og det synes ikke rimelig å hevde at industriutbyggingen vil ha negative virkninger for skogsfugl, sett i sammenheng med vegetasjonsfordeling og arealer på Nordlandet for øvrig.

Emneord: skogsfugl – registreringer – habitat – industriutbygging – konsekvenser

Rolf Langvatn, Norsk institutt for naturforskning, Tungasletta 2, N-7005 Trondheim.

Abstract

Langvatn, R. 1993. Capercaillie and black grouse at Tjeldbergodden – NINA Oppdragsmelding 244:1–12.

Commissioned by Statoil, NINA has carried out surveys on tetraonids (black grouse and capercaillie) at Tjeldbergodden, north-west of Fv. 360 at Nordlandet, Aure, Møre og Romsdal county. The survey provides part of the information background to assess possible effects on local fauna caused by industrial development in the area.

The vegetation is scanty and with low productivity within the planned industrial area. Suitable habitats for tetraonids are of limited extent and primarily located outside the industry area.

Visual and acoustic registration methods gave no observations of tetraonids, in spite of assistance from well trained bird dogs and reasonable covering of the study area. Three black grouse were observed by chance.

In conclusion, the study area has a limited potential as habitat for tetraonids. Industrial development as planned can hardly be claimed to cause significant detrimental effects on the possibly occurring tetraonids, considering the vegetation structure and distribution in the Nordlandet area as a whole.

Key word: tetraonids – surveys – habitat – industrial development – consequences

Rolf Langvatn, Norwegian Institute for Nature Research, Tungasletta 2, N-7005 Trondheim, Norway.

Innhold

	Side
Referat	3
Abstract	3
Innledning	5
Naturgrunnlaget for skogsfugl	5
Metoder	6
Resultater	7
Takseringsresultat	7
Spillregistreringer av skogsfugl	9
Andre informasjoner om skogsfugl ved Tjeldbergodden	9
Vurderinger og konklusjon	10
Litteratur	12

Innledning

I en tidligere redegjørelse for biologiske aspekt ved industriutbyggingen på Tjeldbergodden (Langvatn et al. 1992) ble det fremmet forslag om å gjennomføre undersøkelser av skogsfuglbestanden på den del av Nordlandet som ligger nord og vest for Fv 360 mellom Dromnes og Kjørsvikbugen, Aure kommune. Undersøkelsene skulle gi indikasjoner på forekomsten av skogsfugl i området, og også gi grunnlag for vurdering av eventuelle konsekvenser av anleggsvirksomheten på bestanden av orrfugl og storfugl. Forslaget ble akseptert av Statoil i studieavtale nr. T-220019, tillegg nr. 1, datert 6.5.1993. Prosjektet har en økonomisk ramme på kr. 34.860,-.

Ut fra den begrensede budsjettammen ble prosjektet planlagt med 6 feltdøgn fordelt på 3 perioder. I praksis viste det seg imidlertid vanskelig å få indikasjoner på aktuelle skogsfuglhabitat, spillplasser og andre relevante informasjon innenfor denne tidsrammen. Det ble dessuten brukt noe tid til å samle informasjon fra lokalt hold med hensyn til forekomst av skogsfugl i det aktuelle området. Hovedvekten av feltinnsatsen ble lagt innenfor det som er avmerket som interesseområde for industriutbyggingen.

Naturgrunnet for skogsfugl

Hovedtrekk med hensyn til geologi og jordsmonn innen undersøkelsesområdet er beskrevet av Askvik og Rokoengen (1985) og Thoresen (1990). Det foreligger også oversiktskart vedrørende bonitetsforhold (Jorddirektoratet 1972).

De geologiske forholdene og jorddekket generelt gir hovedsakelig grunnlag for plantearter og vegetasjonstyper som kan utnytte et særdeles karrig vekstgrunnlag (Follestad et al. 1992). Vegetasjonstypene på Tjeldbergodden er beskrevet av Fremstad og Holten (1988), og særlig innenfor utbyggingsområdet er boniteten klassifisert som uproduktiv eller svært lav. Dominerende vegetasjonstyper er fukthei (røsslyng – kløkkelyng – bjønnskjegtype) som

danner overgang mellom knauser og myrområder. Mot sjøen i den nordlige del av undersøkelsesområdet er vegetasjonen en intim mosaikk mellom fattige myrtyper og heibestander delvis med spredte furuer på bergryggene. Furubestanden er glissen og dårlig utviklet.

I den sørlige del av undersøkelsesområdet (Gangåsen) og delvis i nordøstlige deler, sør for Kvennavatnet, finnes områder som i utgangspunktet kan være brukbare skogsfuglhabitat. Svært lite av slike arealer ligger innenfor det definerte utbyggingsområdet. For tiden bearbeides data for mer detaljert beskrivelse av vegetasjonsforholdene på og omkring Tjeldbergodden, og foreløpig informasjon om disse undersøkelsene er tatt i betraktning i denne rapporten.

Metoder

I prosjektbeskrivelsen ble det forutsatt bruk av visuelle og akustiske registreringsmetoder for skogsfugl. Tilgjengelig informasjon om vegetasjonsfordelingen i undersøkelsesområdet var grunnlaget for plassering av takseringslinjer og observasjonsposter under feltarbeidet.

Linjetaksering er en mye anvendt metodikk for taksering av fuglebestander, kanskje spesielt hønsefugler. Burnham et al. (1980) har gitt en omfattende oversikt over metodologiske aspekt ved slike takseringsformer. Teoretiske modellberegninger for linjetaksering er også gjennomført av Myrberget og Strømme (1974), og praktisk utprøving av linjetaksering på ryer med og uten hund under norske forhold er beskrevet av Myrberget (1976). Taksering av skogsfugl på Tjeldbergodden ble også lagt opp med tanke på timetakseringsmetoden slik den er beskrevet av Hagen (1961).

Takseringslinjer i terrenget ble lagt slik at de skulle dekke et representativt utvalg av de ulike vegetasjonstyper. Det ble benyttet både faste og tilfeldige takseringslinjer. De faste takseringslinjene ble lagt med innbyrdes avstand på ca. 250 m og hadde en samlet lengde på

8.9 km. Disse ble gått to ganger med 2 hunder, og én gang uten hund. Dessuten ble det i alt gått 11.0 km tilfeldige takseringslinjer i området fra Teinhaugmyra og rundt Gangåsen (Fig. 1).

I utgangspunktet ble det ansett som viktig å kartlegge eventuelle spillplasser for skogsfugl i utbyggingsområdet og tilstøtende terreng. Til dette ble det benyttet akustisk registrering. Det vil si at personell fra NINA brukte tre netter fordelt gjennom den mest aktuelle spillperioden til å lytte i ulike terrengavsnitt for om mulig å oppdage spillende skogsfugl. Værforholdene under alle tre registreringsperiodene må sies å ha vært ideelle med oppholdsvær og vindstille. Vi har også innhentet opplysninger fra lokalt hold om mulige spillplasser og områder hvor skogsfugl holder til. Dessuten ble Fylkesmannen i Møre og Romsdal kontaktet for å få med eventuelle opplysninger om skogsfugl som var nedtegnet på viltbiotopkartverket.

Resultater

Takseringsresultat

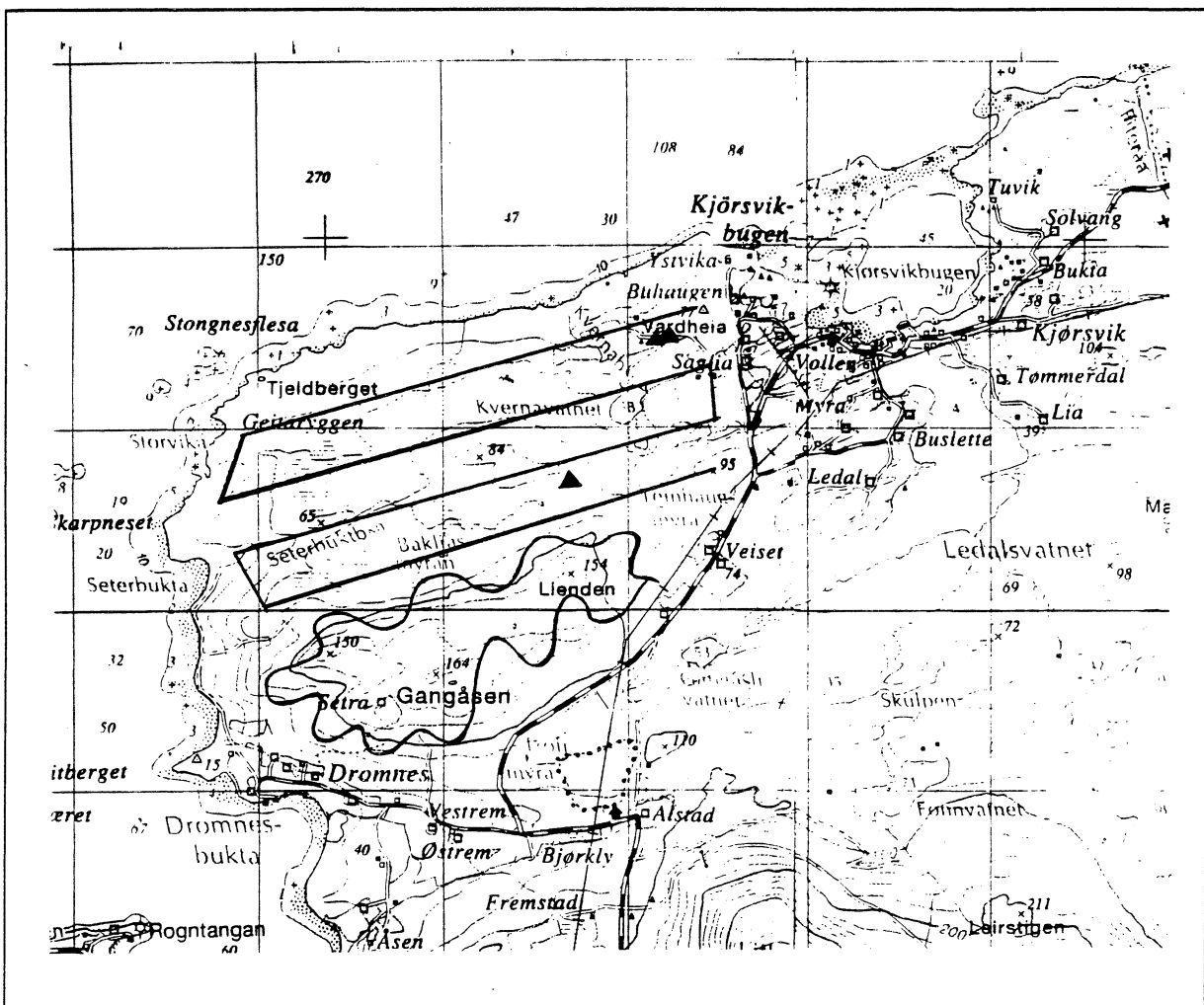
Tabell 1 Resultat av visuelle observasjoner langs faste og tilfeldige takseringslinjer innen undersøkelsesområdet. – *Observations from fixed and stray transects within the study area.*

Dato <i>Date</i>	Lengde av faste linjer <i>Length of fixed transects</i>	Lengde av tilfeldige linjer <i>Length of stray transects</i>	Total tid i terrenget <i>Total time in the study area</i>	Antall skogsfugl observert <i>Number of observations</i>
25/4-93	–	5.6	2:40	0
3-4/5-93	8.9	3.1	19:30	0
10/5-93	8.9	2.3	6:50	0
18/5-93	8.9	–	10:00	0
Sum	26.7	11.0	39:00	0

Samlet tid i terrenget under takseringene var altså 39 timer. Ved å ta i betraktning hundenes aksjonsavstand fra takseringslinjene, observatørens gjennomsnittlige mulighet til å registrere støkte fugler, samt skogsfuglens antatte gjennomsnittlige fluktavstand, har en beregnet at takseringene totalt sett har dekt ca. 64% av undersøkelsesområdet vest for Fv 360. Det synes

dermed klart at skogsfuglbestanden i området har vært svært lav i det tidsrom takseringene pågikk.

De eneste observasjoner av skogsfugl ble gjort tilfeldig den 10.mai og 18.mai 1993. Det var henholdsvis ei orrhøne i nord-øst enden av Bakliåsmyran, og en orrhane og ei orrhøne like ved veien ved Vardheia i den nord-østre enden av utbyggingsområdet. Observasjonene er anmerket med svarte trekkanter på **Fig. 1**.

Figur 1 Undersøkellesområdet med faste (rette linjer) og tilfeldige takseringslinjer (kurver). Observasjoner av skogsfugl (orrhøne) angitt med svarte trekkanter. – Fixed (straight lines) and stray transects (curves) within the study area. Observations of black grouse marked with black triangles.

Spillregistreringer av skogsfugl

Akustiske registreringer av eventuell spillaktivitet av skogsfugl ble gjennomført 3.mai, 10.mai og 18.mai 1993. Effektiv lyttetid i aktuelle spillperioder på døgnet var i alt 12 timer og 30 minutter fordelt omtrent jevnt på de tre datoene. Ingen spillaktivitet ble registrert, noe som forsterker inntrykket av at skogsfuglbestanden i området var svært lav på de aktuelle tidspunkt i mai 1993. Det gjelder ihvertfall orrfugl som har en spillatferd som er lett å registrere på relativt lang avstand. Tiurspill er vanskeligere å registrere da det vanligvis foregår i tett skog og med vesentlig lavere lydstyrke. Spillaktivitet er avgjort lettest å oppdage for orrfugl, og hovedvekten av registreringene ble da også lagt i de terrengavsnitt og vegetasjonstyper hvor det var mest sannsynlig å påtreffe orrfugl. Det er lite gammelskog og typiske storfuglbiotoper i undersøkelsesområdet, og forekomsten av storfugl kan ikke forventes å være særlig stor. Det må likevel sies at de særdeles fåtallige observasjonene av skogsfugl var noe overraskende, til tross for at vegetasjonen i området ikke kan sies å være særlig utpreget skogsfuglbiotop.

Andre informasjonen om skogsfugl ved Tjeldbergodden

Opplysninger innhentet fra Fylkesmannen i Møre og Romsdal, Miljøvern avdelingen tyder heller ikke på at undersøkelsesområdet er særlig betydningsfullt som biotop for skogsfugl. I naturatlas for Møre og Romsdal, tema vilt (ajour pr. 15.4.1989) er det ikke avmerket verken spillplasser eller særlig verdifulle skogsfuglbiotoper (MVA Møre og Romsdal, 1989). Rye (1990) angir i en tidligere utredning at de ornitologiske verdier i området er moderate, men at det i noen grad finnes vegetasjonstyper og biotoper egnet for skogsfugl. Lignende vurderinger fremgår av Thingstad et al. (1989) uten at de angir geografiske områder og arealer av interesse som skogsfuglbiotoper. Thingstad et al. (1989) rapporterte observasjon av en tiur og orrfugl i området nord for Bakliåsmyra.

Gjennom samtaler med lokalkjente personer har det heller ikke framkommet opplysninger som tyder på at utbyggingsområdet og tilgrensende areal har spesiell verdi som skogsfuglbiotop. I følge disse kildene er det imidlertid klart at både storfugl og orrfugl kan forekomme i området, men at antallet gjennomgående er lavt. Opplysninger om kjente spillplasser har det vært vanskelig å få verifisert, men fra en person ble det nevnt en spillplass for orrfugl på Bakliåsmyran, men vedkommende kunne ikke si noe om denne spillplassen var i bruk nå. Av samtalene med lokalkjente var det imidlertid klart at de mest aktuelle områdene for skogsfugl var utenfor selve utbyggingsområdet i traktene Bakliåsmyran mot Gangåsen, og da kanskje spesielt den nord-østre del.

Vurderinger og konklusjon

De undersøkelsene som er foretatt er av svært begrenset omfang og gir et begrenset bilde av skogsfuglsituasjonen i området vest for Fv 360. Det synes likevel klart at området neppe er spesielt godt som skogsfuglområde, noe som synes rimelig ut fra den karrige vegetasjonen som dominerer arealene.

Mot Bakliåsen og myrene opp mot Gangåsen finnes likevel terrengavsnitt med vegetasjons-sammensetning som kan tiltrekke både storfugl og orrfugl. Samlet sett er likevel disse arealene av begrenset omfang, og det er liten grunn til å tro at den lokale bestanden av skogsfugl vil være særlig stor. En ser likevel ikke bort fra at området under spesielle værforhold høst og vinter kan få temporær tilførsel av f.eks. orrfugl.

Samlet sett må undersøkelsesområdet karakteriseres som moderat eller dårlig skogsfuglhabitat, og konsekvensene av industriutbyggingen på Tjeldbergodden vil slik sett neppe ha særlig betydning i videre sammenheng. For de individer som måtte befinne seg i området vil industrietableringen kunne ha visse negative effekter i randsonen av utbyggingsområdet, særlig knyttet til tekniske installasjoner og kraftledninger. Det er mulig bestandssituasjonen for skogsfugl på Tjeldbergodden er spesielt lav i disse tider, og at der er et visst potensiale for

større bestand på lengre sikt med endret vegetasjonsutvikling. Hvorvidt industriutbyggingen vil være til hinder for en slik eventualitet er det vanskelig å si noe nærmere om.

Konklusjon: Terreng- og vegetasjonssammensetning på Tjeldbergodden og i nærliggende arealer vest for Fv 360 representerer bare i begrenset grad egnede biotoper for skogsfugl. Av de to artene storfugl og orrfugl antas området i utgangspunktet å være best egnet for orrfugl. Bestandsregistreringer som er foretatt tyder på lav bestand, og mulige forekomster vil i hovedsak være utenfor selve utbyggingsområdet. Det kan vanskelig hevdes at industriutbyggingen på Tjeldbergodden vil få særlig negative konsekvenser for skogsfuglbestanden på Nordlandet. NINA finner det heller ikke rimelig å foreslå fortsatte undersøkelser for å skaffe bedre datagrunnlag, og vi foreslår at prosjektet avsluttes med denne rapporten.

Litteratur

- Askvik, H. og Rokoengen, K. 1985. Geologisk kart over Norge, berggrunnskart Kristiansund. M 1:250 000. Norges geol. Unders.
- Burnham, K.P., Anderson, D.R. and Laake, J.L. 1980. Estimation of density from line transect sampling of biological populations. *Wildlife Monographs*, 72, 202 pp.
- Follestad, A., Fremstad, E., Heggberget, T.M. og Langvatn, R. 1992. Biologiske ressurser i nærområdene til landtraséen for gassrørledning over Hitra. – NINA, rapport 35 s.
- Fremstad, E. og Holten, J.I. 1988. Transportsystem for Haltenbanken. Botaniske befaringer av aktuelle ilandføringssteder. – NINA Oppdragsmelding 1:1–51.
- Hagen, Y. 1961. Mye eller lite vilt. *Jakt–Fiske–Friluftsliv* 90: 390–399, 451–457, 478.
- Jorddirektoratet 1972. Oversiktskart produksjonsgrunlaget for landbruket Møre og Romsdal, 1:250 000.
- Langvatn, R, Fremstad, E. og Heggberget, T.M. 1992. Metanolfabrikk på Tjeldbergodden, – biologiske aspekt ved utbyggingen. – NINA Oppdragsmelding 163:1–21.
- MVA–Møre og Romsdal, 1989. Naturatlas for Møre og Romsdal, tema vilt. Ajour 15.4.1989.
- Myrberget, S. 1976. Utprøving av noen metoder til telling av ryer. *Sterna* 15: 219–231.
- Myrberget, S. og Strømme, S.A. 1974. The effect of terrain structures on population estimates found by King's method. *Norw. J. Zool.* 22: 273–277.
- Rye, H. 1990. Transportsystem for gass fra Haltenbanken. Miljømessige konsekvenser Tjeldbergodden og Storvik. – Veritas Miljøplan A/S, Høvik, 249 s.
- Thoresen, M.K. 1990. Jordarter. M 1:1 mill. Nasjonalatlas for Norge. Kartblad 2.3.7. – NGU, Statens kartverk.

244

nina
oppdrags-
melding

ISSN 0802-4103
ISBN 82-426-0418-3

Norsk institutt for
naturforskning
Tungasletta 2
7005 Trondheim
Tel. 73 58 05 00